

Выключна поўна, як і на суседняй Піншчыне, захаваліся ва ўсіх дэталёвых рытуалах сямейныя абрады вясельляў і пахаванняў. Сямейна-абрадавыя песні звязаны з асноўнымі этапамі жыццёвага шляху чалавека. Вясельныя песні ў вёсцы часцей вясельныя, жартаўлівыя, але часам гучаць яшчэ і «цягучыя, плакучыя», калі прысвечаны нявесце-сіраце.

Кукавала зязюленька ў садочку,
Прыложыўшы голованьку до лісточку:
«Бідная ж моя голоўка на свіці,
Хто ж мне кубленко спяетэ?»
Плакала дзівонька ў светліцэ:
«Біднэ ж моя голованька ў вэночку,
Нэма ж мой мамочкі ў садочку.
Бідна ж моя голоўка ў квецце,
Нэма ж мойго таточкі на свеце».

На Століншчыне яшчэ захаваліся прыгаворы і прыпеўкі да рытуалаў, танцаў, традыцыя вяхорак, узроставак збораў, піліпаўскіх, каляндарных і мясцовых попрадак. Ёсць песні, якія сталі вядомымі і папулярнымі ў вёсцы зусім нядаўна, прыкладам можа служыць купальская песня-жарт, якая бытуе з 1970 г.

Захоціў рачок жэніцца,
Ды пойшоў до жабы родніцца,
А тая жаба кросны ткала:
Ой, насучы, рача, хоць другую.
Нэма колі, жаба, цывок носіць,
Трэба ў хаце дзівок шукаць.
Чы я тобі, рачок, не дзівонька,
Ці я тобі, рачэ, не красная?
Колі ў тэбэ, жабо, чэрэво рабэе...
Колі ў тэбэ, рачэ, вочы ззаду.

На уроках на якіх выкарыстоўваецца этнаграфічны матэрыял, на нашу думку, у вучняў з'явіцца жаданне глыбей пранікнуцца народнай мудрасцю, непасрэдна далучыцца да яе. Настаўніцкі абавязак – перадаць падростаючаму пакаленню велізарную сілу калектыўнага мастацкага генія працоўнага народа. З гэтай мэтай неабходна скарыстоўваць народнае мастацтва слова ў вучэбна-выхаваўчым працэсе праз дзейнасць фальклорных гурткоў, заняткаў па інтарэсах, клубаў «Спадчына» у падрыхтоўцы ранішнікаў, вяхорак. Дאпытлівыя выхаванцы зразумеюць, што народная творчасць – нікім да канца не прачытаная, чароўная, мудрая кніга, якую варта і цікава вывучаць далей. Словы М. Гарэцкага: «Беларуская народная творчасць – гэта мора, якое хавае ў сабе незлічоныя скарбы, толькі трэба ўмець гэтыя скарбы дастаць», – стануць дэвізам для самых зацікаўленых у даследчыцкай дзейнасці па вывучэнні скарбаў роднага краю.

Літаратура

1. Беларускі фальклор: энцыклапедыя.– Мн., 2005.
2. Краязнаўчы матэрыял Столінскага краязнаўчага музея.
3. Праграмы сярэдняй агульнаадукацыйнай школы з беларускай і рускай мовамі навучання. Беларуская літаратура. XI класы 11-гадовай агульнаадукацыйнай школы.– Мн., 2002.

ДА ЛІНГВІСТЫЧНАГА АНАЛІЗУ ВЕРША М. ТАНКА "AVE MARIA"

М.М. Радкевіч

Навуковы кіраўнік: В.М. Шавель

Верш "Ave Maria" напісаны М. Танкам у 1957 г. Танкаўская лірыка гэтага часу вельмі паўнагучная, інтэлектуальна насычаная і глыбінна народная... Паэт пратэстуе супраць любога прыніжэння чалавека. Ён выступае супраць усіх відаў дэгуманізацыі – у мастацтве, у сацыяльным і прыватным жыцці. Менавіта як рэакцыя на свет, што ўсё яшчэ няволіць чалавека, і нарадзіўся дзіямент танкаўскай паэзіі "Ave Maria". Паэт прывёз верш з турыстычнага падарожжа па краінах Еўропы з Італіі. Там ён сустрэў семнаццацігадовую прыгажуню-манашку. Паэт ведаў, на што асуджае чалавека манаская сутана, і ў ім нараджаўся пратэст, які выліўся ў верш вялікай эмацыянальнай сілы. Назва верша невыпадковая. "Ave Maria" – адна з галоўных малітваў у набажэнстве хрысціян: у католікаў яна другая пасля «Ойча наш».

Малітва "Ave Maria" прысвечана Багародзіцы – Жанчыне-Маці, што нарадзіла Богачалавека – Ісуса Хрыста, сына Богага. У хрысціянстве склаўся культ Марыі. Яе вобраз заступніцы чалавецтва ў хрысціян, асабліва католікаў, атрымаў шырокае распаўсюджанне. Манашкі – хрыстовыя нявесты – свята ўшаноўваюць Багародзіцу, пакланяюцца ёй.

Назва верша і назва малітвы супадаюць. Верш называецца так не толькі таму, што ў ім гаворыцца пра сустрэчу паэта з маладой манашкай, якая спяшаецца на Ave, у назве заключаны і іншы, больш глыбокі сэнс.

Вобраз Багародзіцы – гэта вобраз Маці, якая нарадзіла, выкарміла, вынянчыла і вырастала сваё дзіця. Яна, Маці, выканала тое, што павінна зрабіць кожная жанчына – прадаўжальніца чалавечага роду. Але гэта высокая місія не дадзена манашкам. Яны асуджаны на адзіноту, бясшлюбнасць. І ў гэтым – трагізм іх лёсу. Верш перадае чытачу настрой паэта, яго захапленне дзявочай прыгажосцю, боль душы за яе пратэст супраць несправядлівасці лёсу, жаданне вярнуць ёй радасць жыцця, угавор, заклік парваць з манаскім жыццём, расчаванне ад няўдачы.

Звяртае на сябе ўвагу лацінская назва верша. У перакладзе яна абазначае «Радуйся, Марыя». Лацінская назва твора – напамін пра агульначалавечае. Гэта своеасаблівы стылістычны прыём, які выкарыстоўваецца ў сусветнай літаратуры.

Заглавак верша выяўляе сутнасць аўтарскай задумы і знаходзіцца ў цесным узаемадзеянні з тэкстам. У вершы выслоўе "Ave Maria" паўтараецца 7 раз пасля кожнай строфы і з'яўляецца рэфрэнам, які выказвае галоўную думку твора. Ужо ў першай строфе сустракаецца рэфрэн – гэта псалмавыя словы, з якіх пачынаецца малітва. Ва ўсіх астатніх строфах рэфрэн набывае іншы сэнс: лірычны герой убачыў прыгожую маладую манашку, ён усхваляваны, і рэфрэн другой строфы перадае радасць спаткання: «Дзень добры, Марыя!» Імя святой Марыі асацыятыўна звязваецца з імем маладой красуні. Герой у захапленні ад прыгожых вачэй, густых броваў, непакорнага стану – і гэтае захапленне ў рэфрэне трэцяй строфы: «О, божа, Марыя! Якая ты прыгожая!» Чацвёртая строфа – паваротная ў вершы: пачынаецца барацьба за душу дзяўчыны, герой ужо адкрыта гаворыць ёй, што яна губіць сваё жыццё, пазбаўляе сябе зямных радасцяў, а галоўнае – радасці мацярынства, просіць, моліць, заклікае парваць з манаствам, і "Ave Maria" набывае новы сэнс: «Падумай, Марыя, як бы ты танцавала на карнавалах, як бы жалі твае рукі, як бы кахала мілага, калыхала б дзяціну!» У апошняй строфе, па меркаванні А. Лойкі, гнеў і асуджэнне, тут зварот да святой Марыі: «Радуйся, Марыя, што дзяўчына пайшла маліцца. Радуйся з таго, што робяць тваім імем, што ты нарабіла!»

Паэт нетрадыцыйна выкарыстоўвае словазлучэнне «семнаццаць маяў» са значэннем «семнаццаць гадоў». Яно семантычна ёмкае, экспрэсіўнае:

Я не звярнуў бы і ўвагі, можа,
Каб не пабачыў між іх прыгожай
Адной манашкі, якая мае
Не больш, хіба, як семнаццаць маяў...

Май – самы прыгожы, апошні месяц вясны, калі прырода поўнаасцю абуджаецца ад зімовага сну, калі ўсё цвіце, красуе. Семнаццаць маяў асацыятыўна звязваюцца з росквітам семнаццацігадовай дзяўчыны.

Большасць значэнняў, якія маюць партрэт маладой манашкі, аўтар выкарыстаў у традыцыйным кантэксце: чорныя бровы, смуглявыя рукі, грудзі тугія. Як вядома, адна з асаблівасцяў манахаў – пакорлівасць лёсу. Паэт угледзеў не толькі характэрнае манашкі, маладой і прыгожай, але і адчуў яе моцную натуру, унутраную сілу.

У першай, другой і трэцяй строфах, дзе паэт апісвае абставіны сустрэчы маладой манашкі, яе прыгажосць, ужываюцца ў асноўным назоўнікі і прыметнікі. Пачынаючы з чацвёртай строфы, дынаміка верша набывае сілу. Перажыванні героя, яго ўсхваляванасць ад сустрэчы, спроба псіхалагічнага ўздзеяння на дзяўчыну перадаюцца пры дапамозе дзеясловаў, іх у кожнай строфе 5–6.

У вершы часта назіраецца парушэнне прамога парадку слоў – інверсія: звон кафедральны; жалобнай вопраткай чорнай; стан непакорны; ножкі такія; грудзі тугія; золак ранні; зводы, змрочныя і глухія. Адваротны парадак акцэнтуюе ўвагу на пэўным слове, падкрэслівае яго, з'яўляецца дадатковым сродкам эмацыянальнага ўздзеяння да чытача.

На працягу ўсёй сваёй творчасці М. Танк імкнецца знайсці адказы на пытанні, якія хвалюць кожнага чалавека: што такое жыццё і смерць, любоў і нянавісць, ісціна, вера, сумленне, дабро, шчасце? У чым сэнс чалавечага жыцця?

Паэт спрабуе ў сваіх творах даць адказы на гэтыя пытанні, не прэтэндуючы на іх бясспрэчнасць.

ФАРМІРАВАННЕ МОЎНАЙ АСОБЫ ШКОЛЬНІКА Ў ПРАЦЭСЕ СУРАЗМОЎНІЦТВА

А.С. Рудлеўская

Навуковы кіраўнік: С.М. Сямёнава

Фарміраванне моўнай асобы набывае асаблівае значэнне на сучасным этапе, калі грамадствам запатрабаваны творчы чалавек, адукаваны суразмоўца, нацыянальна свядомы грамадзянін сваёй краіны. Перад школай паўстае актуальная задача: фарміраванне моўнай асобы школьніка, «здольнай успрымаць і ствараць маўленчыя творы (тэксты), якія адрозніваюцца: а) ступенню структурна-моўнай складанасці; б) глыбінёй і дасканаласцю адлюстравання рэчаіснасці; в) пэўнай мэтавай накіраванасцю» [1, 245].

Неабходнасць менавіта моўнай падрыхтоўкі школьніка абумоўлена, па-першае, значэннем гутарковага пачатку ў фарміраванні структуры асобы: ступенню авалодання гутарковымі ўменнямі – важным параметрам у характарыстыцы ўзроўню адукаванасці чалавека; па-другое, тым, што пасля заканчэння сярэдняй школы